



Številka: 00104-274/2019/6

Datum: 17. 10. 2019

Odgovor na poslansko vprašanje Janija Ivanuše v zvezi z onesnaženostjo slovenskega morja

Poslanec gospod Jani Ivanuša je v vsebini pisnega poslanskega vprašanja navedel, da je bil zadnji teden avgusta v Marini Izola zaznati velik madež naftnih derivatov na morski gladini. Po njegovem je očitno, da je madež nastal zaradi odtekanja goriva iz enega izmed plovil. V tej povezavi je postavil vprašanje:

– **Ali so nadzorni organi zaznali kakšne nepravilnosti oz. so bili o tem vsaj obveščeni?**

Po onesnaženju, ki se je v izolskem pristanišču zgodilo 23. 6. 2019, ko je pri točenju goriva avstrijskega čolna na bencinski črpalki odteklo diesel gorivo v morje, je Uprava Republike Slovenije za pomorstvo (v nadaljnjem besedilu: URSP) povzročitelju izrekla globo, upravljavcu bencinske črpalke pa je bilo naloženo, da v bodoče vedno osebno polni gorivo v plovila in ne dovoli polnjenja goriva v plovila upravljavcem plovil. Lastniku plovila je bilo naloženo, da poravna vse stroške čiščenja morja ter da pred odhodom plovila iz slovenskega morja očisti od goriva kontaminirani zbiralnik fekalnih voda na plovilu.

Dne 28. 8. 2019 je bil URSP obveščen, da je v izolskem pristanišču večja količina naftnih derivatov na morski gladini. URSP je opravil ogled in s pomočjo razmaščevalca sodeloval z upravljavcem bencinske črpalke in upravljavcem pristanišča (Komunala Izola) pri čiščenju morske gladine. Povzročitelja onesnaženja ni bilo možno odkriti.

Nadalje poslanec navaja, da je bilo mogoče v začetku avgusta spremljati sramotno dogajanje na kopališču v Žusterni in je na Vlado Republike Slovenije naslovil naslednja vprašanja:

– **Ali so nadzorni organi ugotovili vzrok onesnaženja?**

– **Kdo oz. kaj je bilo krivo za onesnaženje in kakšne so bile sankcije?**

Zaradi onesnaženja kopališča Žusterna s fekalnimi odpadnimi vodami je inšpektor za okolje opravil nadzor pri izvajalcu javne službe odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske vode, družbi Marjetica Koper d.o.o. (v nadaljnjem besedilu: izvajalec JS). Postopek je bil voden v smislu nadzora izvajanja GJS odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske vode v skladu z Uredbo o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode (v nadaljnjem besedilu: Uredba).

Pred inšpekcijskim pregledom, opravljenim dne 7. 8. 2019, na sedežu izvajalca JS, je bil dne 5. 8. 2019 opravljen telefonski pogovor z direktorjem družbe glede onesnaženja morske vode s fekalnimi odpadnimi vodami. Pogovor je opravljen zaradi seznanitve s stanjem in ukrepanjem pri izrednem dogodku. V nadzoru je bilo ugotovljeno, da je bil izvajalec JS obveščen o nepravilnem delovanju kanalizacijskega sistema (smrad na lokaciji Gozdna pot v Žusterni) že dne 30. 7. 2019. Ekipa s posadko, predvidena za intervencije, je bila nemudoma poslana na omenjeno lokacijo. Direktor podjetja je pojasnil vzrok onesnaženja, in sicer da je neznan osebno odvrnil kose tekstila v kanal mešanega kanalizacijskega sistema in s tem povzročila zamašitev sistema in prelivanje odpadnih vod mešanega sistema v bližnji hudournik. Direktor je navedel že izvedene ukrepe za odpravo vzroka onesnaženja, in sicer so kot upravljavec javnega kanalizacijskega omrežja takoj po ugotovitvi prelivanja iz razbremenilnika v bližnji meteorni kanal začeli izvajati ukrepe za njegovo odpravo v skladu z določbami Uredbe. O napaki in izvedenih aktivnostih na kanalizacijskem sistemu so obvestil Agencijo Republike Slovenije za

okolje (v nadaljnjem besedilu: ARSO) in Ministrstvo za okolje in prostor ter od 5. 8. 2019 izvajali aktivnosti preverjanja kanalizacijskega in meteornege sistema odpadnih voda na območju okrog kopališča Žusterna, ki so zajemale preverbe kanalizacijskega sistema s kamerami, sledile pa so še preverbe sistema meteornege voda.

V nadaljevanju inšpekcijskega pregleda so bile ugotovljene manjše nepravilnosti glede vsebine Programa izvajanja javne službe (katerega mora zagotoviti izvajalec javne službe), za odpravo katerih je inšpektor odredil rok, do katerega jih mora zavezanec odpraviti. Inšpekcijski postopek še ni zaključen.

ARSO je po uradni dolžnosti 12. 8. 2019 pričel s postopkom ugotavljanja okoljske škode, in sicer s poizvedbami pri pristojnih organih, ki bi potrdile vzroke za nastanek onesnaženja in morebitni nastanek okoljske škode ter povezanost teh dejanj s potencialnimi povzročitelji.

– **Ali bo vlada pozvala župana Kopra na odgovornost, kajti občinske komunalne službe več kot očitno ne opravljajo svojega dela?**

Inšpekcija za okolje in naravo vrši nadzor nad izvajanjem obvezne občinske javne službe odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske vode. Tako je inšpektor za okolje uvedel inšpekcijski postopek v okviru nadzora izvajalca javne službe odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske vode, družbe Marjetica Koper d.o.o.. Ugotovitve in ukrepi inšpektorja so razvidni iz odgovora na prejšnje vprašanje.

Poslanec tudi opozarja, da se ob vse večjem onesnaženju slovenskega morja pojavlja tudi vse več zdravstvenih težav, ki bi bile lahko posledica onesnaženega morja, zato ga zanima:

– **Kako pogosto se nadzira kvaliteta vode v slovenskem morju?**

Stanje slovenskega morja ARSO spremlja na podlagi:

- Vodne direktive, ki je glede monitoringa in ocenjevanja ekološkega in kemijskega stanja prenesena v slovenski pravni red z Uredbo o stanju površinskih voda (Uradni list RS, št. 14/09, 98/10, 96/13 in 24/16) in Pravilnikom o monitoringu stanja površinskih voda (Uradni list RS, št. 10/09, 81/11 in 73/16),
- zahtev Barcelonske konvencije ter
- na podlagi direktive za kopalne vode, ki je v slovenski pravni red prenesena z Uredbo o upravljanju kakovosti kopalnih voda (Uradni list RS, št. 25/08).

Slovensko morje je razdeljeno na 6 vodnih teles. Obremenjenost morja z nevarnimi snovmi, na osnovi katerih se vrednoti kemijsko stanje, se spremlja v obdobju načrta upravljanja z vodami vsaj 1 leto z mesečnimi analizami vode na vsaj enem merilnem mestu na vsakem vodnem telesu, ostala leta se analize vode opravljajo za nekatera onesnaževala 4 do 12 – krat letno. Poleg vode se opravljajo tudi analize sedimenta in biote (školjke, ribe).

Ekološko stanje, ki vključuje spremljanje hranil v vodi, bioloških elementov kakovosti (rastlin in nekaterih živali - nevretenčarjev) in onesnaževal, se spremlja mesečno (hranila), mesečno ali 2 krat letno (biološki elementi kakovosti) in 4 do 12 - krat letno (onesnaževala). Na obalnem delu morja je določenih tudi 21 kopalnih voda – tj. odsekov, namenjenih koptanju. Vsak odsek ima vsaj eno merilno mesto (skupaj jih je letos 29) in na teh mestih se spremlja kakovost vode (s poudarkom predvsem na mikrobiološki kakovosti vode) vsake 14 dni v času kopalne sezone, od konca maja do sredine septembra.

Na morski biološki postaji Piran Nacionalnega inštituta za biologijo so odgovorni za izvajanje monitoringa bioloških elementov kakovosti ekološkega stanja obalnega morja in spremljanje hidromorfoloških elementov kakovosti, ki jih merijo s pomočjo inštrumentov na oceanografski boji Vidi. Oceanografska boja Vida oddaja podatke skoraj v realnem času.

Monitoring ekološkega in kemijskega stanja morja poteka celo leto, za večino elementov kakovosti se vzorci jemljejo enkrat na mesec, na mreži merilnih mest, ki pokrivajo vsa vodna

telesa v slovenskem morju. Med biološkimi elementi se vsak mesec spremlja fitoplankton, in sicer koncentracija klorofila na šestih merilnih mestih in sestava fitoplanktonske združbe na enem merilnem mestu. Druga dva biološka elementa kakovosti, bentoške nevretenčarje na sedimentnem dnu in makroalge na kamnitem dnu, se spremlja dvakrat letno na različnih merilnih mestih.

– **Ali je varno kopanje v morju, ki je blizu marine ali pristanišča Koper?**

Kopanje se priporoča na mestih, ki so kopanju namenjena, torej v območju kopalnih voda. Na nekaterih mestih (v marinah, pristaniščih) je kopanje zaradi nevarnosti prepovedano in so v ta namen postavljeni opozorilni znaki - na teh mestih in vseh ostalih je kopanje izključno na lastno odgovornost.

– **Zakaj se še vedno dopušča, da se določeni kanali izlivajo v morje?**

– **Zakaj se ne prepreči vsakršno izlivanje odpadkov in drugih tekočin v morje?**

Pravila oziroma zahteve v zvezi z odvajanjem odpadnih voda (pojma "odplake" predpisi ne poznajo, gre za odpadne vode) določa Zakon o varstvu okolja in na njegovi podlagi izdani podzakonski akti.

Predpisi določajo, da mora biti za odpadne vode, ki se sicer delijo na komunalne, industrijske in padavinske odpadne vode, pred njihovim odvajanjem v okolje zagotovljeno, da ne presegajo predpisanih mejnih vrednosti emisij. Mejne vrednosti emisij pa so za posamezno vrsto odpadne vode določene različno ob upoštevanju, katere parametre se glede na značaj odpadne vode pričakuje. Za industrijsko odpadno vodo mora ustrezno čiščenje načeloma zagotoviti povzročitelj obremenitve, tj. upravljavec naprave, kjer industrijska odpadna voda nastaja, za padavinsko odpadno vodo pa upravljavec površin, kjer ta padavinska odpadna voda nastaja. Drugačna ureditev velja le za komunalno odpadno vodo in padavinsko odpadno vodo z javnih površin, in sicer se odvajanje in čiščenje le-te izvaja v okviru obvezne občinske gospodarske javne službe odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode.

Povzročitelj obremenitve zaradi odvajanja komunalne odpadne vode (npr. lastnik ali uporabnik stavbe, kjer nastaja komunalna odpadna voda) mora zagotoviti, da se komunalna odpadna voda iz njegove stavbe oziroma objekta odvaja v javno kanalizacijo, in sicer mora na lastne stroške zagotoviti izvedbo kanalizacijskega priključka na javno kanalizacijo. Izjema so lastniki tistih stavb oziroma objektov, kjer javna kanalizacija ni predpisana ali (še) ni zgrajena - v teh primerih mora lastnik objekta za komunalno odpadno vodo zagotoviti zbiranje ter odvajanje in čiščenje na predpisan način (bodisi v mali komunalni čistilni napravi z zmogljivostjo, manjšo od 50 PE, ali izjemoma v nepretočni greznici; za obstoječe stavbe pa je do preteka prehodnih rokov dovoljeno uporabljati obstoječo ureditev - npr. tudi pretočne greznice).

Za komunalno odpadno vodo, ki se odvaja v morje, je predpisano terciarno čiščenje (odstranjevanje organskega onesnaženja in hranil), če gre za čistilno napravo z zmogljivostjo, enako ali večjo od 2.000 PE, oziroma za komunalno odpadno vodo iz aglomeracije s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE. Za manjše čistilne naprave oziroma aglomeracije (< 2.000 PE) je predpisano sekundarno čiščenje oziroma za male komunalne čistilne naprave z zmogljivostjo, manjšo od 50 PE, je predpisana mejna vrednost za KPK, razen, če je taka MKČN < 50 PE v aglomeraciji s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE (v tem primeru veljajo mejne vrednosti za aglomeracijo).

Če gre za odvajanje na vplivnem območju kopalnih voda in gre za čistilno napravo z zmogljivostjo, enako ali večjo od 500 PE, oziroma za komunalno odpadno vodo iz aglomeracije s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 500 PE, pa je predpisana tudi dodatna obdelava, tj. odstranjevanje mikrobiološkega onesnaženja. V same kopalne vode pa je odvajanje katerekoli odpadne vode prepovedano.

Mejne vrednosti so določene v Prilogi 1 Uredbe o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode

Za industrijsko odpadno vodo, ki se odvaja v morje, so mejne vrednosti emisij pri odvajanju te odpadne vode določene v predpisih, ki urejajo emisijo snovi in toplote pri odvajanju odpadnih voda v vode in javno kanalizacijo ter t. i. posebnih predpisih, ki urejajo posebne določbe za posamezne vrste naprav ali za posamezne vrste industrijske odpadne vode ali za posamezne kemijske snovi. Upravljaec naprave mora zagotoviti, da predpisane mejne vrednosti za snovi, ki se pričakujejo v konkretni odpadni vodi, niso presežene. Mejne vrednosti so predpisane tako za odvajanje v javno kanalizacijo kot tudi za odvajanje v vode (tudi v morje). Upravljaec mora za doseganje predpisanih zahtev zagotoviti ustrezno obratovanje naprav, ki jih upravlja, kot tudi ustrezno čiščenje industrijske odpadne vode v industrijski čistilni napravi.

Konkretne zahteve za posamezno konkretno napravo in posamezne iztoke vseh vrst odpadnih voda v okolje se določi v okoljevarstvenem dovoljenju za obratovanje posamezne naprave, ki ga izda ARSO. V primeru, da pridobitev okoljevarstvenega dovoljenja ni predpisana, mora upravljaec naprave kljub temu izvajati obratovalni monitoring odpadnih voda in v okviru letnih poročil poročati o izmerjenih emisijah snovi, ki nastanejo pri odvajanju odpadnih voda.

V konkretnem primeru gre za hudourniško strugo z izlivom v morje, v katero se iztekajo padavinske vode širšega naravnega in urbaniziranega območja, kar ni nobena posebnost, le, da je v tem primeru, kot je bilo poročano tudi v Primorski kroniki, bila odkrita nepravilnost - več nelegalnih priklopov komunalnih odpadnih voda na sistem padavinske kanalizacije, kar je na podlagi tretjega odstavka 64. člena Zakona o vodah prepovedano.

V primeru nelegalnih iztokov oziroma iztokov v nasprotju s predpisanimi zahtevami je za nadzor in ukrepanje pristojna inšpekcija, in sicer za nadzor nad izvajalci obvezne občinske gospodarske javne službe in nad upravljavci naprav Inšpektorat za okolje in naravo, za nadzor nad občani pa pristojne občinske inšpekcije.

Na koncu svojega poslanskega vprašanja poslanec navaja, da naj bi bila dolžina slovenske obale zgolj 43 km in da je prav neverjetno, da tako kratko obalo ne moremo urediti oziroma nekateri deli obale so popolnoma zanemarjeni. V tej povezavi ga zanima:

– **Zakaj Slovenija ne uredi obale, npr. skalnate plaže, lesene konstrukcije ob morju, pomoli v globlje morje, kjer je čistejša voda?**

Slovensko morje in morsko obrežje sta zaradi plitvosti izredno krhka in občutljiva, zato lahko prekomerne ali neustrezno izvedene dejavnosti resno ogrožajo morski ekosistem. Izvajanje nalog na področju upravljanja z morjem, kamor sodi tudi vzdrževanje vodnih in priobalnih zemljišč morja, zagotavlja država.

Naloge s področja upravljanja z vodami in morjem kot npr. vzdrževanje in urejanje vodotokov, obale, visokomorskih nasipov, izvajanje izrednih ukrepov v času povečanega stanja ogroženosti zaradi škodljivega delovanja voda, so v pristojnosti Ministrstva za okolje in prostor, Direkcije RS za vode. Izvajanje teh nalog se zagotavlja preko koncesionarja VGP Drava Ptuj, ki v okviru izvajanja dela nalog odstranjevanja plavja, odpadkov in drugih opuščeni ali odvrenih predmetov in snovi z naravnih predelov morske obale, opravlja tudi interventne naloge pri odpravah posledic naravnih in ostalih nesreč na obalni liniji.

Izvajanje rednih in interventnih nalog čiščenja gladine morja pa je v pristojnosti Ministrstva za infrastrukturo, Uprave RS za pomorstvo. Ostale ureditve in posegi niso v pristojnosti države.

V vseh primerih je treba pridobiti vodno soglasje oziroma mnenje in v primerih, ko se predvideva posebna raba, kot je pristanišče ali kopališče ali druga raba, pa tudi vodno dovoljenje.

Pojasnjujemo tudi, da je v pripravi prvi slovenski Pomorski prostorski načrt, v okviru katerega je predvidena podrobnejša obravnava vloge morja in z njim funkcionalno povezanega obalnega območja v okviru prostorskega razvoja države na način, da odraža celosten pristop k

načrtovanju in upravljanju morja na podlagi prostorskih potencialov za razvoj dejavnosti in rab na morju.

– **Kdo mora čistiti morje (travo iz morja)?**

Pojavljane večjih količin morske trave na morju je del naravnega procesa odmiranja morske trave in delno posledica povečanega prometa čolnov v poletnem času, ki lahko povzročajo fizične poškodbe na rastiščih in s tem pojavljanje večjih količin na morski gladini.

Zaradi delovanja morja se pogosto formirajo plavajoči skupki – pasovi, na morski gladini večinoma pomešani s plavajočimi odpadki, kateri se kot plavje gibajo glede na smer vetrov in valovanje morja.

URSP (SVOM) s plovilom odstranjuje te pasove plavja pomešane z odpadki, znotraj nalog čiščenja gladine morja. Naplavljene količine na obalno linijo in v akvatorije nosilcev vodnih pravic, pa so dolžni odstranjevati upravljavci posameznih območij.

Na odsekih naravne obalne linije v splošni rabi, gospodarska javna služba koncesionarja VGP Drava Ptuj čisti odvržene in naplavljene odpadke, čiste plasti naplavljene morske trave pa prepušča naravnim procesom.

– **Kako nevarni so klobuki v morju?**

Verjetno pod imenom klobuki mislite na klobučnjaške meduze, saj so klobučnjaki med ožigalkarji verjetno najbolj poznani kopalcem in sprehajalcem ob obali. V našem morju najpogosteje srečujemo pet vrst klobučnjaških meduz.

Veliki morski klobuk (lat. *Rhizostoma pulmo*) je prosojne belkaste barve s temnomodro obrobljenim obodom klobuka. Običajno večji osebki priplavajo v naše morje že jeseni, najpogosteje pa v začetku zime. To je največja klobučnjaška meduza pri nas, saj njen premer lahko presega pol metra, lahko pa vidimo tudi mlade meduze, ki so velike le nekaj centimetrov. Njihov ožig čutijo samo najbolj občutljivi, saj relativno malo ožge.

Letos je bila zelo pogosta morska cvetača (lat. *Cotylorhiza tuberculata*). Je nekoliko manjša od velikega morskega klobuka in rjavkaste do oranžno-okra barve z drobnimi raznobarnimi cvetači podobnimi mešičkastimi izrastki pod klobukom. Je pa to eden od morfološko najbolj slikovitih in zanimivih morskih organizmov. Najdeni primerki pri nas so veliki od 5 do 20 cm v premeru. Pri nas se morska cvetača običajno pojavlja poleti in zgodaj jeseni, saj je toploljubna vrsta. Ni nevarna in velika večina ljudi ožiga te meduze ne zazna.

Tretja vrsta je uhati klobučnjak (lat. *Aurelia aurita*), ki se tudi lahko zelo namnoži. Prepoznamo jo po štirih ušescem podobnim spolnih žlezah, ki so dobro obarvane in prosevajo skozi prosojen klobuk. Običajno jo opazimo blizu obale, kjer je lahko prisotna v velikem številu. Človeku ni nevarna.

Četrta vrsta je kompasna meduza (lat. *Chrysaora hysoscella*), ki zraste do največ 30 cm in ima na klobuku značilne rdeče-rjave proge. Njen ožig zaznajo le redki občutljivi ljudje in je izjemoma boleč.

Edina človeku nevarna vrsta je mesečinka (lat. *Pelagia noctiluca*), ki živi v odprtih in obalnih vodah. Občasno tvori agregate, ki so lahko izjemno veliki. Ožig je boleč in povzroči rdečino in srbenje, le v zelo redkih primerih povzroči alergijske reakcije, ki lahko ogrozijo življenje.

V slovenskem morju občasno najdemo tudi druge vrste meduz, ki spadajo v druge skupine ožigalkarjev, npr. trdoživnjaške meduze. V nasprotju s klobučnjaškimi meduzami, ki so velike in imajo premer klobuka pogosto tudi preko 20 cm, je pri trdoživnjakih večina meduz mikroskopsko majhnih. Le redke so nekoliko večje in jih lahko opazimo s prostim očesom. Mednje sodita tudi

bližnji sorodnici *Goninemus vertens* in *Olindias phosphorica*. Obe lahko precej neprijetno ožgeta, naseljujeta pa podobna okolja: blizu obale in jih na odprtem morju ne najdemo, podnevi so največkrat ob dnu med travami, ponoči pa se dvignejo tudi do morske površine. Pojavljajo se v toplem delu leta, najpogosteje julija in avgusta. Čeprav je lahko njihov ožig boleč in je kožna reakcija precej burna, običajno ne pušča posledic.

Dotikanje meduz, tudi če niso nevarne, se vseeno odsvetuje, saj vsi klobučnjaki posedujejo ožigalke in čeprav je pri omenjenih vrstah strup, ki ga izločijo ob ožigu, človeku nenevaren, lahko ob stiku s sluznico povzroči neprijeten pekoč občutek. Poleg tega smo ljudje različno občutljivi in lahko še tako šibek strup izzove različne reakcije.

Morda pa ste imeli v mislih tudi rebrače (znanstveno ime Ctenophora), ki so v zadnjih letih zelo pogoste v slovenskem morju. Gre za vrsto *Mnemiopsis leydii* (morski oreh), ki je tujerodna vrsta in je v naše morje najverjetneje zašla preko balastnih voda. To so organizmi, ki so sicer podobni meduzam, vendar sodijo v popolnoma drugo skupino živali in nimajo ožigalk, zato tudi niso nevarni.